

Egy elfeledett koronázás a reformkorban

(Előszó)

Noha a magyar reformkor kutatása az elmúlt bő fél évszázadban igen komoly eredményeket mondhat magáénak, az 1830. szeptember 28-án tartott pozsonyi magyar uralkodókoronázás – feltehetően V. Ferdinánd magyar király (1835–1848) uralkodásra való alkalmatlansága, ekképp kevésbé jelentős tényleges szerepe miatt – eddig kiesett a magyarországi kutatás érdeklődéséből. Valamivel több figyelmet szentelt neki a szlovák történetírás, elsősorban a pozsonyi város-történeti kutatás, hiszen a Magyar Királyság egykori fővárosában 1563-tól tartott magyar uralkodókoronázások sorában ez az esemény az utolsó volt.

Ezt a tetemes kutatási adósságot próbálta pótolni a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében 2012 közepe óta működő „Lendület” Szent Korona Kutatócsoport azzal, hogy ifj. Bertényi Iván és jómagam szervezésében V. Ferdinánd király 1830. őszi koronázásának 185. évfordulója alkalmából 2015. szeptember 29-én nagyszabású konferenciát rendezett Budapesten *Az utolsó pozsonyi királykoronázás 1830 őszén* címmel. A Tisztelt Olvasó most e tanácskozás előadásainak tanulmányokká formált változatait veheti kézbe, mégpedig a nemzetközi kitekintés erősítése végett a magyar uralkodó cseh (Prága, 1836. szeptember 7.) és lombard-velencei (Milánó, 1838. szeptember 6.) – magyar nyelven még sohasem tárgyalt – koronázásait bemutató írásokkal, valamint a szisztematikus levéltári kutatásoknak hála az eddig kevésbé vizsgált koronázási ajándékokról szóló dolgozattal kibővítve.

A Szent Korona Kutatócsoport alapvető törekvéseinek egyike, hogy a Magyar Királyság históriája szempontjából legfontosabbnak ítélt vagy különlegesnek számító, 1526 utáni koronázódiétákat alapos forráskutatásokra építve sokrétűen járja körbe. Első nagyobb vállalkozásunk egy vaskosabb tanulmánykötet formájában a 17. század egyik meghatározó kiegyezésének tartható 1622. nyári soproni koronázó országgyűlés történetének feltárása volt (*Egy új együttműködés kezdete. Az 1622. évi soproni koronázó országgyűlés*. Szerk. Dominkovits Péter–Katona Csaba. Sopron–Budapest: MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2014), a soproni koronázódiéták (1622, 1625, 1681) ugyanis mind az országos, mind a helyi történeti köztudatban jelentős mértékben feledésbe merültek. Ezt követte Maczó Ferenc tollából az 1916 végén Budapesten tartott utolsó uralkodókoronázás tudományos népszerűsítő ösz-

szegzése, amely az esemény centenáriumára, 2016 végére a szerző készülő doktori értekezésének legfőbb tanulságait foglalta össze (*Az utolsó magyar királykoronázás. IV. Károly király és Zita királyné koronázási ünnepe Budapest 1916. december végén.* Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, 2016). A kötet iránti érdeklődést jól jelzi, hogy bő fél esztendő alatt 1500 példányát teljesen elkapták. Hamarosan pedig napvilágot lát az egyetlen soproni királykoronázó diétát, az 1625. évi országgyűlést bemutató tanulmánykötet (*Megecsített lojalitás. Az 1625. évi soproni koronázó országgyűlés.* Szerk. Dominkovits Péter–Katona Csaba–Pálffy Géza) is.

Jelen kiadványunk e kötetek sorába illeszkedve most a 19. század első felébe kalauzolja el az olvasót, az eddigiekhez hasonlóan ezúttal is teljesen új kutatásokra építve, interdiszciplináris jelleggel és nemzetközi kitekintéssel. A majd tucatnyi írás tizenegy szerzője között ugyanúgy találunk történészt, irodalom-, egyház-, város- és művészettörténészt, mint bohémistát, muzeológust, numizmatikust, régészt vagy éppenséggel a magyar viselettörténet elhivatott kutatóját.

Ezzel a sokrétűséggel is magyarázható, hogy kötetünk nem pusztán egy elfeledett koronázást kíván visszaemlíteni a történeti magyar állam legfőbb politikai, ceremóniális és művészeti eseményeinek sorába. Reményeink szerint – miként ezt már a két évvel ezelőtti konferencián is tapasztalhattuk – a tanulmánygyűjtemény egyaránt gazdagíthat számos meghatározó tudományterületet és sokak érdeklődésére számot tartó kérdéskört, miközben újabb kutatásokat is inspirálhat. Könyvünk ugyanis hozzájárulhat a reformkor diétáinak és politikai vitáinak alaposabb megismeréséhez. Talán túlzás nélkül állítható, hogy egyfajta mérföldkővet jelenthet a pozsonyi koronázások, valamint a fő- és koronázóváros történetének vizsgálatában is, hiszen ilyen alaposággal még egyetlen pozsonyi ceremónia feltérképezésére sem került sor – így egyszerre gazdagítja a magyar és a téma iránt évtizedek óta jelentős figyelmet mutató szlovák történetírást és pozsonyi várostörténeti kutatást.

Emellett a kötet olvasói igazi újdonságokra lelhetnek a magyar Szent Korona históriájával, valamint a koronázásnak kiemelt figyelmet szentelő Vörösmarty Mihály költészetével kapcsolatban is. Ám a friss kutatásokból az is kiderült, hogy a magyar királyok pozsonyi koronázásai közül éppen az utolsó-ról rendelkezünk a legváltozatosabb, eddig szisztematikusan nem vizsgált ábrázolásokkal, azaz ez volt a leginkább vizuálisan is megidézhető uralkodókoronázásunk a polgári Magyarország kialakulása előtti időszakban. Sőt, különleges tanulsággal szolgál, hogy az 1830. szeptemberi szertartás még a magyar nemesség ünnepi viselete, a díszmagyar születésében is szerepet játszott, amely azután a második világháború végéig a nemességnek és a keresztény középosztály felső rétegének legfontosabb öltözéke maradt. Végül pedig a koronázás kutatásának köszönhetjük a magyar numizmatika elmúlt évekbeli egyik legnagyobb felfedezését, V. Ferdinánd felajánlási érmének (*Opferpfennig*), egy páratlan unikális darabnak az azonosítását, amelyet a szertartás alatt a megkoronázott király a koronázótemplom oltárára helyezett.

Mindezek ismeretében kiemelt köszönet illeti a konferencia egykori előadóit és kötetünk szerzőit tanulmányaik elkészítéséért és a kutatócsoportunkkal való szoros együttműködésért. Mind a mai napig őszinte hálával tartozom kutatótársamnak, ifj. Bertényi Ivánnak a rendkívül jó hangulatú és élvezetes eszmecsereket hozó tanácskozás megszervezéséért, valamint a kötet megtervezésében nyújtott segítségéért. Végül, de nem utolsósorban megkülönböztetett köszönet jár Soós István kollégánknak, aki nemcsak a koronázási ceremónia kismonografikus terjedelmű összegzését és a trónörökös korona-herceg 1830-ig tartó életrajzi vázlatának elkészítését vállalta magára, hanem a korszak egyik legkiválóbb ismerőjeként példamutató munkával és fáradhatatlan kitartással végezte el a kötet szerkesztését is. Minden kutatócsoportvezetőnek hasonló munkatársakat kívánok!

Budapest, 2017 szeptemberében

Pálffy Géza
a Szent Korona Kutatócsoport vezetője

